

Doel van de reis: tijd voor eerherstel

Reisverslag naar het RMO, het Rijksmuseum van Oudheden te Leiden

Eindelijk was het zover, de lang besproken reis naar het RMO in Leiden, een samenwerking tussen reisbureau Cliotravel uit Roggel en de Historisch Werkgroep Grashoek. Maanden van voorbereidingen gingen hieraan vooraf. Het was een reis met een heel bijzondere missie. Het doel ervan was om aan de conservator Romeinse geschiedenis in Nederland, Dr. Jasper de Bruin, namens de families Janssen en Slaats een petitie aan te bieden om hun vader respectievelijk grootvader postuum te rehabiliteren voor hun beider aandeel in de vondst van de Gouden Peelhelm in 1910. Tot op heden was alleen Gebbel Smolenaars in presentaties, boeken en publicaties van onder andere het RMO als vinder van de Gouden Peelhelm genoemd. Zijn beide collega turfstekers, Peter Janssen (Loeves Pier) en Driekske Slaats, zijn nooit genoemd en ook nooit beloond voor hun aandeel in de opbrengst, dit ondanks de belofte van Smolenaars om de opbrengst samen te delen. Zijn beide collega's bleven met lege handen en zwaar gefrustreerd achter en gingen op in de anonimiteit. Dit heeft voor beiden, maar ook voor hun nazaten tot op de dag van vandaag een grote impact gehad.

*Jet Bergmans-Slaats,
dochter van Driekske Slaats,
en Peter Janssen, oudste
kleinkind van Pier Janssen
(Loeves Pier) voor het eerst
bij de Gouden Peelhelm.*

Het doel van de reis was om 113 jaar na de vondst van de Gouden Peelhelm eerherstel en erkenning te krijgen voor deze twee veenarbeiders. Eerherstel niet in de vorm van een financiële tegoeddoening, maar wel om voortaan naast Gebbel Smolenaars in presentaties, boeken en publicaties van het Rijksmuseum als vindsters van de Gouden Peelhelm genoemd te worden.

Bezoek Hoge Woerd en Sleutelstad

Op 27 september om 8.00 uur 's-morgens vertrokken we met een volle bus familieleden en kennissen van de vinders en vondstgetuigen op weg naar Leiden. Allereerst werd halt gehouden bij het

met een oogopslag naar de hemel en de hoop op een goede afloop uit de Peel vertrokken. Onderweg werd eerst een bezoek gebracht aan Castellum de Hoge Woerd in de Utrechtse wijk Leidse Rijn, waar een Romeins platbodemschip

Romeinse Wij-altaar nabij de vindplaats aan de Oude Peelstraat te Helenaveen. Daar werd een groepsfoto gemaakt en juist vanaf deze plek werd

werd bewonderd dat bij de aanleg van deze Vinex-wijk werd opgegraven. Daarna ging de reis verder door de veenweilanden van het Groene Hart naar

Het Romeins platbodemschip in Castellum de Hoge Woerd

Leiden. Daar stapten we aan boord van twee rondvaartboten voor een rondvaart over de Oude Rijn, met interessante toelichting over de Sleutelstad. Ondertussen genoten we van een uitgebreide en goed verzorgde lunch tot we na anderhalf uur afmeerden bij de Rapenburg op loopafstand van ons einddoel, het Rijks Museum van Oudheden.

Waarderende woorden door directeur Weijland en conservator de Bruin

Bij binnenkomst in het Rijksmuseum werden we hartelijk ontvangen door het hoofd van de publiekdienst mevrouw Rita van Oos-

de vorm van twee getuigenissen. Tot onze verrassing werden we daar door museumdirecteur Wim Weijland van het RMO verwelkomd de mensen uit het zuiden.

De Leemanszaal in het RMO vult zich met het reisgezelschap.

terhoud en de conservator Nederland in de Romeinse tijd dr. Jasper de Bruin. Daarna gingen we naar de Leemanszaal voor het officiële gedeelte van onze missie: het aanbieden van onze petitie met twee bijlagen in

recteur Wim Weijland verwelkomt. Hij memoreerde hoe bijzonder het was dat een zo groot gezelschap helemaal uit Noord-Brabant en Limburg naar zijn museum toe was gekomen om aandacht te vragen voor een

Getuigenis

Van Jet Slaats dochter van medevinder Driekske Slaats

Negentig jaar geleden ben ik, Jet Slaats, geboren als de dochter van Driekske Slaats die in 1910 als turfsteker bij de vondst van de gouden Romeinse Helm aanwezig was. Mijn vader was geen man van grote woorden. Maar als hij vertelde over wat er tijdens en na die vondst gebeurd is, dan klonk hij zeer verbit-terd. Dit is het verhaal dat wij daarover van hem hoorden.

Het verhaal van mijn vader Driekske Slaats

“Mijn vader, Driekske Slaats, was de hulp van Gebbel Smolenaars. Zijn taak bestond naast turfgraven uit het afbonken en het wegkruien van de verse turven naar het slagveld. Hij was geboren in 1889 en ten tijde van de vondst dus 21 jaar oud. Hij was samen met Gebbel in dezelfde bank bezig met het graven van turf toen hij in de bovenste klim plots met zijn vlijmscherpe stikker door een leren riem met een gesp eraan stak, die hij onmiddellijk in zijn broekzak stak. In de volgende klim stootte hij op een smal toelopende reep leer met een ring eraan en ongeveer een meter verder een smalle lange reep leer van ruim twee meter lengte. Ook die verdween in zijn broekzak. Daarnaast vond mijn vader nog delen van een paardenhalster. Dat wees duidelijk op de aanwezigheid van een paard, mede door de vondsten later van hoornen hoeven, een paardenbelletje en delen van het sjabrak. In de derde bank en de vijfde klim van onderaf maar nog geheel in het grauwveen stootte Gebbel op iets waarvan ze aanvankelijk niet wisten wat het was. Onze collega turfsteker in de naastliggende bank, Loeves Pier, schoot te hulp en groef het voorwerp met blote handen uit het veen. Het bleek een gouden helm te zijn; tijdens het uitgraven viel er een sierstrip af. Mijn vader ontfermde er zich over en stak die in zijn plunjezak. Gebbel had dat gezien en eiste de sierstrip terug, wat mijn vader weigerde omdat hij vond dat hij er ook recht op had. Hij had direct begrepen dat hier sprake was van een vondst van grote waarde. Smolenaars beschuldigde mijn vader van het achterhouden van belangrijke stukken uit de vondst. Bovendien werd hij onterecht ervan beschuldigd dat hij de ontbrekende wangklep van de helm in zijn bezit had. Gezamenlijk op weg naar huis ontstond er opnieuw een woordenwisseling. De broer van Gebbel die ook bij die groep was ging er zich ook mee bemoeien. Hij eiste van mijn vader dat die de sierstrip en de bronzen gesp terug moest geven. Mijn vader bedacht toen een list. Hij liet eerst de gesp zien, stak die weer terug in zijn plunjezak en haalde daarna het stukje leren riem waaraan de bronzen ring bevestigd was uit zijn plunjezak en gooide die onder het roepen van: “Hier heb je je gesp” in de Helenvaart. Bij thuiskomst werd zijn vader bij het horen van dit verhaal zo kwaad dat ze beiden onmiddellijk naar de plek zijn teruggekeerd om het stukje riem op te dreggen. Maar dat mocht helaas niet meer lukken.

Later in het jaar heeft Smolenaars de gouden helm en de hierbij horende vondsten in de stationsrestauratie van Deurne voor eigen bate overgedragen aan directeur Holwerda van het RMO. Enige tijd later is mijn vader op eigen initiatief naar Leiden gereisd om zijn vondsten aan te bieden. Naast de reiskosten van fl. 4,75 ontving hij fl. 26,- voor de sierstrip en een schoen. Hij vond dat zo belachelijk weinig voor zulke unieke stukken dat hij besloot de andere vondsten weer mee huiswaarts te nemen. De lange leren riem kreeg een nieuw leven als draagriem voor zijn drinkkan; de grote gesp en de andere vondsten zijn voor altijd verloren gegaan.”

Vandaag zijn wij met vele leden van de familie Slaats, allemaal nazaten van mijn vader Driekske Slaats hier net als mijn vader 113 jaar geleden in het RMO aanwezig om te getuigen van zijn aandeel bij de vondst van de gouden helm.

Getuigenis

Van Peter Janssen, kleinzoon van medevinder Loeves Pier

Intussen is het tachtig jaar geleden dat ik mijn zomervakantie doorbracht bij opa Pier en oma Mie. Ze woonden in de Belgenhoek te Grashoek, achter hun huisje stroomde de Helenavaart. Ik was pas acht en ging met opa Pier bijna ieder dag vissen op zijn vaste stek. Hij vertelde dan over het grote verdriet dat hem was aangedaan bij de vondst van de gouden Romeinse helm. Ik beloofde toen dat ik als ik groot was, zou proberen dat onrecht recht te zetten. Ze hadden het niet breed, hadden een klein boerderijtje en hier-naast verdiende opa de kost met turfsteken in de Peel.

Opa Loeves Pier vertelt

“Tijdens het turfgraven op de namiddag van vrijdag 17 juni 1910 gebeurde iets heel bijzonders, wat mijn hele leven zou veranderen. Samen met buurman turfstecker Gebbel Smolenaars en Driekske Slaats had ik me bij de veenbaas al diverse keren beklaagd over een veel te ondiepe put. Daar zat een laagte in het veen en had het daarom maar een dikte van vier of vijf klim hoog; dat was maar de helft van het turfveld waar onze collega's verderop in de rij werkten. Buurman Gebbel stootte tijdens het graven op iets hards, wat normaal in het veen niet thuishoorde, maar ik was zelf die ochtend ook al van alles tegen gekomen wat niet in het veen thuis hoorde. Ik had dat als hinderlijke rommel terzijde geworpen. Plots gebeurde het: onder een stortvloed van scheldwoorden riep Gebbel: “Hier zit een oude kittel, waar hij met zijn stikker op stootte. Hij nam zich geen tijd om het voorwerp rustig te bekijken. “Ho, stop, stop eens”, riep ik en schoot mijn collega te hulp. Met mijn blote handen wikte ik het voorwerp uit het veenpakket los en trok het er uit. “Wat is dit? Het lijkt wel van goud, nee het is goud” riep ik! Samen liepen we ermee naar het nabij gelegen veenvaartje om het opgegraven voorwerp schoon te maken. Het was een helm, een gouden helm. Toen begrepen we pas dat al die andere vondsten met elkaar te maken hadden. Het waren leerresten, wollen stof, schoenen, stenen, paardentuig, zelfs hoeven van een paard, een bronzen paardenbelletje, resten van een wijnvaatje en nog veel meer. Gebbel werd door emoties overmand en draaide helemaal door. Afsproken werd dat hij de vondsten mee naar huis zou nemen en om bij verkoop de opbrengst met Driekske en mij te delen. Alle omstanders waren getuigen van deze afspraak. Bij thuiskomst riep Gebbel de hulp in van de burgemeester omdat hij bang was voor beslaglegging. Enkele maanden later werd besloten de helm en alle andere vondsten te verkopen aan het RMO voor 3000 gulden. Dit bedrag werd na lang onderhandelen als volgt verdeeld: de grondeigenaar (gemeente Deurne) en de vinder kregen elk 1200 gulden en veenexploitant Steegh en Esser 600 gulden. Driekske en mij bekreep echter het gevoel dat Gebbel zijn belofte niet wilde nakomen en dat wij naar ons aandeel konden fluiten. Tijdens de dagen en weken die volgden werd hij door ons met enige regelmaat aangesproken over de belofte om de opbrengst samen te delen. Maar Gebbel bleef erbij dat hij door de autoriteiten en het RMO als enige vinder werd aangewezen en dat hij met ons niets te maken had. Wij werden terzijde geschoven, mede door het feit dat we ons niet konden verdedigen omdat we de lees- en schrijfkunst amper machtig waren.”

Opa Pier bleef mij, om zijn frustraties van zich af te zetten, het verhaal over de vondst van de helm steeds weer opnieuw vertellen. Behalve als oma Mie in de buurt was, dan beet ze hem toe: “Hou er maar over op want je weet dat je nooit zult krijgen wat je toekomt”. Soms waren hem de emoties te groot. Geen geld en geen erkenning, het leven met die frustratie was voor hem een groot onrecht waar hij zijn hele lange leven onder geleden heeft. Het was niet alleen het geld dat hem dwars zat, veel meer dat Gebbel ook met de eer is gaan strijken. Mijn opa was de eerste die de helm in zijn blote handen hield. Hij vond dat hij de redder was van de gouden helm. Want als hij niet had ingegrepen had Gebbel hem in mootjes gestoken en was hij nooit in het RMO terecht gekomen!

**Door dit verhaal na 80 jaar te vertellen en te vragen dat in het museum te vermelden,
los ik mijn belofte aan Opa Pier in!**

hoe belangrijk het ook voor het museum is dat wij als Peelbewoners (en met name de nazaten van de families Slaats en Janssen) 113 jaar na de vondst op deze wijze hun betrokkenheid toonden. Dat beantwoordde aan het hoofddoel van het museum: top-

Mevr. Jet Bergmans-Slaats overhandigt de petitie aan conservator Jasper de Bruijn.

archeologische vondst uit hun eigen woonomgeving, die daar door velen nog sterk gekoesterd wordt. Na deze waarderende woorden door de museumdirecteur nam conservator Jasper de Bruin het woord. Ook hij loofde ons bijzondere initiatief en stipte aan

Ook Peter Janssen geeft de petitie aan Jasper de Bruijn terwijl hij nogmaals zijn belofte als achtjarige aan opa destijds uitspreekt.

stukken met hun verhaal behouden en koesteren voor de toekomst.

Aanbieden van de petitie en de getuigenissen.

Hierna mocht Huub Kluijtmans, voorzitter van de Historische Werkgroep Grashoek, de nazaten van beide vinders voorstellen: mevrouw Jet Bergmans – Slaats, de jongste dochter van Driekske Slaats en Peter Jans-

sen, kleinzoon van Pier Janssen (Loeves Pier). Beiden hadden hun hele lange leven mogen hopen op dit moment, om hun dierbare vader c.q. grootvader postuum te rehabiliteren.

Jet Bergmans-Slaats, inmiddels 89 jaar oud, overhandigde namens haar vader Hendrik (Driekske) Slaats, het knechtje van Gebbel Smolenaars, de petitie met haar getuigenis aan conservator Jasper de Bruin. In die getui-

De sfeer in de Leemanszaal is zeer goed. Ook bij Jasper de Bruijn die het cadeautje uitpakt, een kistje gevuld met turf waarin een miniatuurhelm te voor voorschijn komt.

genis werd vermeld dat haar vader tijdens de vondst direct zag dat het om iets waardevols handelde. In de gestoken turven zag hij van alles voorbijkomen dat er niet in thuishoorde.

Hij verzamelde onder andere een schoen en delen van leren riemen met een bronzen ring en een grote gesp eraan vast. Dat waren delen van een paardenhalster en ook een lange rijteugel. Tijdens de berging viel hem een zilveren sierstrip op die naar later bleek aan de helm toe behoorde; die was eraf gevallen en hij stak die onmiddellijk in zijn plunjezak. Maanden later op het eind van dat jaar, op 19 december, is Driekske naar Leiden gereisd om enkele van de gevonden zaken te verkopen. De opbrengst daarvan viel hem zo erg tegen dat hij besloot alle andere zaken die hij mee had in zijn tas te laten, voornamelijk afkomstig van het paardenhalster en weer mee naar huis te nemen.

Daarna was het de beurt aan Peter Janssen, inmiddels 88 jaar oud. Het moest de dag van zijn leven worden; hierop had hij 80 jaar gewacht. Als manneke van acht had hij tijdens het vissen langs de Helenavaart zijn opa heilig beloofd dat hij later als hij groot zou zijn het onrecht recht zou zetten over het niet noemen van de rol van zijn opa bij de vondst van de helm.

In zijn dankwoord legde hij het hele verhaal

van zijn opa over wat er in die veenput op die vrijdag namiddag 17 juni 1910 gebeurde nog eens haarfijn uit. In de verhitte situatie die ontstond op het moment suprême van de vondst greep opa Pier op het juiste moment in. Gebbel Smolenaars dreigde de namelijk in zijn ergernis met zijn zware ijzeren stikker de helm samen met de turven in mootjes te hakken. Maar Peter schoot zijn collega te hulp en gezeten op zijn knieën in het natte veen

en met blote handen groef hij de Gouden Peelhelm vrij. Toen ze zagen wat het was, begrepen ze dat het om een bijzonder voorwerp handelde en gingen ze ermee naar het naastgelegen vaartje om het af te wassen. Toen ze zagen dat het een gouden helm was zette Pier hem spontaan op zijn hoofd en riep tegen zijn inmiddels verzamelde collega's de legendarische woorden: "Hier staat nu de keizer van Helenaveen".

De twee meegerisde kleinzonen van Loeves Pier, Peter en Lambert, blijven de Gouden Peelhelm fotograferen.

Naast vinder mogen we Loeves Pier dus ook de redder van de Gouden Peelhelm noemen. Want als Pier niet had ingegrepen, was er nooit een helm of een ander voorwerp uit de vondst in het Rijksmuseum terecht gekomen. Een bijzondere eer die hem postuum toekomt. Pierre Janssen, alias Loeves Pier is de redder van de Gouden Peelhelm. Op het einde van zijn betoog toen Peter aanvoelde dat al die frustraties die hij zijn leven lang bij zich had gedragen hem te veel werden namen zijn emoties de overhand. Dat moment voelde Jasper de Bruin feilloos aan; hij legde zijn arm om de schouder van Peter om hem op z'n gemak te stellen en te verzekeren dat zijn boodschap helder was overgekomen. Voor alle aanwezigen was dit een heel bijzonder moment.

Peelhelm als geschenk en toezegging lezing

Het officiële gedeelte in de Leemanszaal eindigde met het aanbieden van een geschenk. Dit zat verborgen in een klein houten kistje, omwikkeld met een gouden strik. Na het openen mocht Jasper als een volleerd 'veenarbeider' de ene na de ander veenlaag uit het kistje graven, totdat hij uiteindelijk onder het veenpakket op een verborgen Peelschat stootte: een heuse Peelhelm in miniformaat, een aandenken aan deze ook voor hem bijzondere dag.

Op de slotvraag van voorzitter Huub Kluijtmans of de Peelmensen hem ook voor een

gunst mochten vragen om een lezing te verzorgen in de grote zaal van gemeenschapshuis de Gouden Helm te Helenaveen, reageerde hij onmiddellijk met een volmondig, ja.

In overleg met dhr. de Bruin en de Werkgroep Grashoek zal deze lezing, die zeker in de Peelregio voor veel publiciteit zal gaan zorgen, nog een nadere datum aanwijzen. De titel ervan zal in nader overleg met dhr. de Bruin worden vastgesteld.

Concluderend mogen we terugzien op een prachtige reis met een fantastisch resultaat. Alles werkte mee: de sfeer onderweg en wat het weer betreft hadden we geen mooiere dag kunnen wensen. Verder was het geheel uitstekend verzorgd en een groot compliment waard aan dhr. Leon Moonen van Cliotravel.

We trachten in het vroege voorjaar van 2024 een lezing over de vondsten rond de Gouden Peelhelm te organiseren. Deze lezing wordt gedaan door de conservator van het Oudheidkundig Museum in Leiden Dhr. Jasper de Bruijn. Nadere gegevens volgen.

Het meegebrachte geschenk uit de Peel: een miniatuurhelm

Doel van de reis: tijd voor eerherstel

Pier en Mien Janssen-Peeters

Driekske Slaats en kleindochter Carla